

A CHOICE - NO-CHOICE METODOLÓGIA ÉS ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A MATEMATIKAI GONDOLKODÁS ÉS AZ OLVASÁS KUTATÁSÁBAN

Csíkos Csaba

SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: metakogníció, matematikai gondolkodás, olvasás

Elméleti alapvetés: Az emberi gondolkodás stratégiai szintű komponenseinek leírása több tudományterület tárgya; közös a definíciókban, hogy az emberi gondolkodás tervezési, nyomon követési és ellenőrző folyamatairól van szó. A matematikai problémamegoldás területén a feladatmegoldás különböző lépéseihez kötődő stratégiák, az olvasás területén pedig az olvasás dekódoló folyamataihoz kötődő stratégiák leírása és értékelése élen kutatott kérdés. Bár nem rendelkezünk általánosan használható és tesztelméleti jószágmutatókkal fölvert mérésekközökkel az általános értelemben vett matematikai és olvasási stratégiák értékelésére, a matematikai gondolkodás területén – konkrét stratégiákhoz kötődően – már fölmerült annak igénye, hogy a stratégiahasználat adaptivitását és rugalmasságát teszteljük.

A stratégiahasználat rugalmasságának kérdése: A matematikai problémamegoldás fejlődése során az automatizálódott, készségszintű és a tudatos választási lehetőséget lehetővé tevő stratégiai szintű gondolkodási komponensek együttműködése figyelhető meg már óvodaskortól. Oktatási cél, hogy a gondolkodási stratégiák használata az adott feladathoz és az egyéni sajátosságokhoz alkalmazkodó és flexibilis maradjon. Bizonyos egyéni jellemzők és a konkrét feladat függvényében például többféle szorzási vagy összeadási stratégia lehet célravezető.

A choice/no-choice metodológia (Siegler és Lemaire, 1997): A kísérleti személyek három kísérleti helyzetben oldanak meg feladatokat: Az egyik esetben szabadon választhatnak megoldási stratégiát, a másik két helyzetben pedig két különböző stratégia alkalmazását kérjük. Verschaffel és mtsai (2008) kísérletében például egy számlálási feladatsorban kisebb számok szerepeltetése esetén az egyik, nagyobb számok esetén a másik stratégia volt hatékonyabb. Minden egyén esetében kiszámítható, hogy melyik az a számnagyság, amely a két stratégia alkalmazásában fordulópontnak tekinthető (regresszióanalízis módszerével), és ezt a pontot összehasonlíthatjuk a szabad stratégiaválasztás során kapott értékkel. A két érték egybeesése adaptív stratégiahasználatot jelez.

A choice/no-choice metodológia alkalmazási lehetőségei az olvasás területén: Az eredeti, a matematika területére korlátozódó vizsgálatok kiterjesztését Lemaire és Lecacheur (2002) a helyesírás területére végezte el. Egy jelenleg folyó kísérletben az olvasás területére kiterjesztés a célunk: egyszerű, információ-visszakeresést igénylő szövegértési feladatokhoz definiálunk két stratégiát, amelyek alkalmazása az egyéni jellemzők és a szöveg hosszúságának függvényében vizsgálható. A módszer alkalmazása a gondolkodási folyamatok megismerése mellett az iskolai fejlesztés, sőt, az esélyegyenlőség kérdésköréig vezető elemzéseket hívott életre, így előadásunkban ezekre a szempontokra is kitérünk.

A kutatást az OTKA (63360. sz. projekt) támogatta.